

ЮЛІЮШ СЛОВАЦКІ

БАТЬКО ЗАЧУМЛЕНИХ

П О Е М А

ПЕРЕКЛАД

СИДІР ТВЕРДОХЛІБ.

НАКЛАДОМ М. КІЧУРИ

КИЇВ 1910.

ЮЛЮШ СЛОВАЦКІ

БАТЬКО ЗАЧУМЛЕНИХ

ПОЕМА

ПЕРЕКЛАВ

СИДІР ТВЕРДОХЛІБ.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 75
Tel. 28-68-69

НАКЛАДОМ М. КІЧУРИ

КИЇВ 1910

БАТЬКО ЗДІВАННЯ

ПЕРЕДРУК ЦЬОГО ПЕРЕКЛАДУ БЕЗ ПОРОЗУМІННЯ З ПЕРЕКЛАДЧИКОМ
ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ.

13.929

ДРУК. АКЦ. О-ВА „ПЕТРА БАРСЬКОГО“ У КИЇВІ.

Для пояснення слідуєчої поеми треба мені доконче сказати кілька слів про квантану на пустині між Єгиптом і Палестиною, близько містечка Ель-Аріш. Химерна се вигадка Могамеда Алі, що поміж двома своїми державами назначив думкою границю на блуднім піску і під карою меча присилував вільних бедуїнів розбивати в сім місці шатра і жити кільканадцять днів під наглядом сторожі й лікаря, а инакше з Єгипта до Сирії дістатися не можуть. Подорожуючи на верблюді мусів я піддатися тій самій долі. По вісьмох днях дороги, прибів я з Каїро на сумну піскову долину, щоб на днів дванадцять на ній оселитись. Зразу не міг я збагнути, як, занесене блудним піском, пусе місце без ніякої оселі, могло підлягати людському праву; та меч Баші мов би висів в голубім небі, над головами моїх проводарів Арабів, бо прибівши на долину квантани, веліли вои зараз вклякнути верблюдам, а на їх чорних лицах слідне було глибоке підданне вільних людей праву страшного чоловіка. Прибів лікар з містечка Ель-Аріш; було се перше містечко, яке я з далека побачив від хвилі виїзду з Каїро, а лікар — першим чоловіком, якого довелось мені стрінуги. Пан Steble, так звався сей лікар, італійський виходець, одружений з панною Malagamba, голосною красунею Сходу, про котру Лямартен розказує з таким одушевлєнням, старався відразу зробити мое житте-бутте під голим небом як найвигіднішим; видав зі складу кілька шатер для нашої подорожної громадки, а як дізнався я пізніше, ручки його дружини грязли в білій і срібній муці, щоб мені не збувало на європейськїм хлібі. Я, розтаборившись, став звикати до сумного краєвиду кругом себе. Трохи далі річка, висохла мало не до дна, перерізувала піскову долину і бігла в море, за нею сіра смуга пальмових лісів; від півночі сине море Середземне гуляло на прибережних пісках і голосним та сумовитим гамором хвиль наповнювало тихе повітре над пустинєю; а над морем, на пірамідальній могилі піску блищала білою банею мала гробниця Шеха, страшна, бо там в її льохах хоронено зачумлєних; архитєктура і жовтава білість надавали їй вигляд кістяка. З инших боків піскові береговини, на них шатра, а в шатрах сторожа квантани в квітчастій східній одежі; по середяні долини наче пісковий стїг, з якого мuezин голосно гукав у-ранці,

в-вечері і в-ночі про велич Бога. Всі ті картини найде читач відбиті в друге в слідуючій повісті; і покажуться йому у більш відповіднім освітленю, бо побачить їх крізь людські сльози. Що до мене, — став я звикати до мого шатра і сподобав собі в тиші піскового степу і в шумі моря, до котрого берегів дозволено мені ходити в товаристві одного зі сторожів квантанни. На свят-вечір (1836 р.), коли думки мої полетіли з тої спокійної пустині аж у далеку мою вітчину, до тих минулих днів, які бувало проводив я в родиннім крузі: страшна буря, перевівана вихром з Червоного моря на Середземне, грянула в ночі й упала дощем громів на моє віддалене від людей шатро. В сумне й задумане про рідний край серце почав поволі входити жах... Вихром і дощами січений намет колхався надо мною, а червоний від громів видавався мені огненним сторожем-херувимом над безсонним ложем мандрівця... Вихор згасив мені світло, а вохкий гніт не хотів запалитися в-друге. Зайві тут всякі описи, бо біблійною величию назнаменована була ся буря в пустині — Ангеллі гадав, що прийшов уже вихор, який змете його з землі й понесе в тиху країну — та минула безсонна ніч грози, а коли над ранок вийшов я з шатра, залізні хмари вкривали небо і дрібний дощик сумом навівав повітре. Але не тут був кінець жаху; крик Арабів сповістив мене про нову небезпеку: ся річка, де вчора слезила ледви ниточка води по піску, зібрала нічною зливою і срібними плавцями бігла розлитися по долині, де стояли наші намети; ледви кілька хвиль часу лишалося нам на ратунок, ми забрали з помічю Арабів наші намети на найближший пісковий горб, а по нас прийшла вода в сю мить наповнити сі круги, що остались в долині, як сліди наших зірваних домівок. Перемерзлий і понурий глядів я з гори на побіду сеї бідної річки, а дивлячись так, дізнавав я дивного вражіння. Без даху над головою, без огню, без поживи, дізнавши на суші майже морської пригоди, не міг я пуститися до близького містечка, де були люде, ні просити, щоби прийняли мене під який дах і посадили при гостиннім огниці. Могли-ж наспіти ще страшніші бурі, могло в кінці прийти море й затопити беріг, на котрім стояв я; а все те треба було перенести своїми силами, спастися або згинути на очах людей, що мене й моїх річей торкнутися не могли й не сміли. В кінці прояснилося небо, а я, досвідом привчений, розбив шатро вже не у долині, але на найвищій горі; і наспіли погідні, тихі, спокійні дні на пустині. Мій драгоман Солиман, славний тим і чванливий, що був колись проводцем Champollion'ові, Rossellini'ому, Fresnel'ові і багато иншим, розказував мені про своїх давніх панів всякі подробиці з їх подорожий, і з мене певно збирав деякі дрібні замітки, якими бавитиме пізніших мандрівців. А в вечері, сівши на землі при вході у намет, гарний сеї Арабия з довгою бородою, осяєний вливаю-

чимся проміж полотна місячним проміннем, співав мені строфи з арабських поем, а їх сумна й незрозуміла мелодія вколисувала мене до сну. Тоді може вкривав мене ангел снів плащем лицаря Солими й назначував на груди червоним хрестом, а сього Араба перемінював в кобзаря-співця тужливих дум рідної країни... Та досить уже про сей таємничий сон мого життя, про той золотий степ і про той намет, де бували і спокійні хвилини, де в просонню очі мої крізь відхилені полотна стрічали звіздню Оріона, таку похожу на зоряну арфу, завішену Богом над бідним шатром Поляка-бурлаки. Досить про сей тихий тиждень мого життя — минув. — Мої верблюда знов вклякли переді мною й піднялись з задуманим мандрівцем, витягаючи довгі, на вузів похожі шиї в сторону Христової гробниці; а коли був я вже на годину дороги до сходу, обернувся на сідлі, щоби ще раз поглянути на мій зелений намет; я побачив його на горбі і здавалося мені, що сам він вийшов на високе місце мене попрощати; а чи се люде, складаючи річи, чи сам намет не чуючи вже в собі жителя: вирвав з піску кілька колів і повівав крилом за мною, показуючи мені своє лоно пуге і чорне.

Відвернувся я від сеї річи, що мала серце по мені роздерте. А незабаром почали показуватися на піску білі лелі, вістунки близької, більш плодovитої країни: і подумав я, що, на ті самі квіти звернувши очі, казав Христос до учеників своїх, щоб не журилися завтрішнім днем і усею суетою сего міра, а гляділи на лелі, що Бог їх з'одягає.

Отсе опис кварантани, яку перебув я на пустині; багато гіршу висидів той старець, що оповідає свої нещастя в слідувочій поемі. Історія його печалі не є уся видумана; розказував її мені лікар Steble, якому-б я тут подякував так за неї, як за хліб і вічливість до мене, коли-б знав, що тих кілька слів подяки найде його в пустині. Та чим для нього спомини в незрозумілій мові, і виказаний голосом, що ледви так розкочується, як перстні на воді, коли кинено в неї камінь.

Ю. С.

БАТЬКО ЗАЧУМЛЕНИХ.

ПОЕМА.

Тричі вже злотий місяць відминився,
 Як на піску сім я розтаборився.
 Жінка плакала маленьку дитину, —
 Крім неї мав я синів трьох, три доні:
 Всю, похоронену нині, родину
 Привів з собою. Девять дромадерів
 Кожної днини, було, по вигоні
 Скубе бадиле надморських аерів.
 В вечері всі тут лягали віночком,
 Тут, де огню вже давно не видати.
 Доні по воду ішли зі збаночком,
 Сини збирались огонь розкладати,
 Жінка, з дитятком при грудях, варила.
 Усе те нині там — де та могила
 Усмішку сонцю в обрій відсилає,
 Під храмом Шеха усе спочиває.
 А я самотний піду — нещаслив я!
 Три рази сорок віків тут прожив я.
 З часу, як в шатра ввійшов полотняні
 Ангел погібелі в сій квантані.
 О! не збагнути печалі нікому,
 Яка міститься в душі моїй нині!
 В Ліван вертаю, — при вході до дому,
 Що скажу дикій в подвірю цитрині,
 Коли питає: А де твої діти? —
 В моім городі доньок моїх квіти
 Спитають: Старче! де доні-засулі?
 Кожна блакитна в Лівані хмаринка
 Питатиметься, де доні, де жінка,
 Про діточки всі, на віки поснулі,
 Питатиметься — ой щож їй сказати?
 Відгуки стануть мене всі питати
 І всі сусіди, чи дужий вертаю —
 Щож їм сказати?! — Не знаю — не знаю...

Прибув. Шатро я розбив на пустині.
 Тихо верблюди мої розіклались;
 Дитя, мов ангел малий на картині,
 Зерно кидало пташкам, що грались,
 Майже з долоні клювали дитині —
 Бачиш ту річку малу у долині?
 Звідтам вертала найменша дівчина,
 З дзбанком над скраню, струнка як тростина.
 Прийшла до ватри¹⁾ й водою з потока
 З усміхом бризнула легко на брата —
 Найстарший — граню заблиснув з під ока,
 Встав, хватив збанок в дрожачі долоні;
 І каже: в Бога буде тобі плата!
 Як пес жажду, бо огонь маю в лоні.
 Відтак, надпивши води зі збаняти,
 Тут повалився, мов кедр підтятий.
Я біг — даремні з'усилля з ратунком. —
 Сестри схилились над ним з поцілунком;
 З навісним криком: кому яке діло?!
 Хватив я й кинув гробарникам тіло,
 Щоб його взяли на желізні жезли
 І до гробниці прокажених звезли.
 Від тої ночі, від першої смути,
 Мав я тут днів нових сорок відбутти.

Ще тої-ж ночі Гафне і Аміна
 Разом на ложу край себе сконали.
 Дивись! — так тихо обидві вмирали!
 Що хоть по смерті найстаршого сина
 Вже не заплющив я до сну повіки,
 Та я не чув, як заснули на віки.
 І навіть рідна мати не вгадала,
 А добре знаю, що в сю ніч не спала.
 Ранком велів я дві любі дівчині,
 Вбиті чумою, як сталь одна сині,
 Виволікти із намету скорботно;
 І покинули нас! — безповоротно!..
 Та, як дорослим дівчатам ялося,
 Землю батькам замело — їх волося.

¹⁾ огнище.

Бачиш те сонце в небі лазуровім?
 Все тут ісходить за лісом пальмовим,
 Все там заходить за тою горою;
 Все синє небо несплямлене млою:
 Мені здавалось, не знаю для чого,
 Тоді, що сонця нема золотого;
 Не сонцем було те сонце з учора,
 Мені ввижалось те сонце, як змора.
 А небо — небо, що бачило згубу
 Рідні моєї, тих трое дівтори,
 Сповилось в мраку імлисту і грубу,
 В пурпурі сонця і в земні опари
 Так, що не знав я, чи злинуть в притвори
 Мольби до Бога, що скрився за хмари.
 І так днів десять минало роками.
 Решта дітей моїх була між нами.
 На серці злекшало любій дружині
 І навіть моїй найменшій дитині
 Цвітом житте не хотіло завянуть. —
 Розпука в серці й мені стала тануть;
 Бо я не вірив, щоб взявши три квіти,
 Хтів Бог забрати усі мої діти.

Отож була то пекельна година,
 Коли на личку найменшого сина
 Смерть я добачив! — Його так беріг я! —
 Цяточку першу обличія блідого
 Хто доглядів би? — отець, — спостеріг я.
 Той син подібним скидався на тамтого;
 Ставав як труп мій, дитя перворідне —
 То червоніє, то міниться, блідне.
 Дивлюсь! — На личку цяток тих без тямі—
 Як стій закричав я: Смерть межі нами!
 І прокаженого взявши на груди,
 Його я виніс на степ, між верблюди,
 Смерти його там на догриз віддати,
 Щоби на те лиш не гляділа — мати.

При сконі сина, в останніх хвиликах,
 З верблюдами був я — всі на колінах.
 Ламав я руки під бремям незримим,
 Щоб не вмєр! кликав — щоб був не родився! —

А по-над пальми, з лицем невмолимим,
 Як син конав мій, місяць підводився,
 Дивлячись: — з пам'яті того не стерти!
 Як міг він бути той сам при тій смерті?
 Як син мій згинув на батьківськiм лоні,
 Хотів я тіло спалити по сконі:
 Та тільки вогник став бігти по шаті,
 Вирвав я тіло і кинув — ті круки,
 Два гробарі його взяли на руки...
 Там йому краще при сестрах і браті.
 Від того скону, від тої знов смути,
 Мав я тут днів нових сорок відбути.

Під кругом сонця, залитим кервою,
 І під наметом, прожертим чумою,
 Жили ми, д' собі не кажучи й слова,
 І смерть вдавали пред смертю самою,
 Вірючи, що обманутись готова,
 Що вал зарази впаде з перебою. —
 Вернувся! — Ангел вернувся убивця!
 Але я був вже, як студена криця;
 Найшла заціплит мене ся навала
 Тай зі словами: Най все бере Алла!
 Мав я на третього сина терпіння
 Без сліз повіки і серце з каміння.
 Печаль була вже, мов хліб той насущий.
 Конав на очах мені син середущий;
 Найменше любий з цілої родини,
 Вижав для себе лиш дві-три сльозини.
 Нагородив йому Бог за те двічі:
 Тихо та мирно замкнув йому вічі...
 Без мук ніяких, зовсім без терпіння
 Вмер, скостенів, і став, як з каміння.
 В счорнілім виді було стільки грози,
 Мов йому зайві були наші сльози,
 Мов би хотів тільки лице своє врити
 В серця холодні, очі поразити
 Видом, що кличе ще довго по втраті
 Батькові й матері: Будьте прокляті! —

Сконав. Гадав я тоді — о! розпуко! —
 Коли по інших Бог витягне руку.

Коли пришло ще посланця погуби:
 Візьме дружину, — дитя моє любе, —
 І сам піду я вкінці перед Бога.
 Доня! — Про доню не смів я гадати!
 Про неї серця не їла тривога.
 Роскішна була у мене! цвіт м'яти!
 Втішна, як брала — під жар мої скрані
 Вхолоджувати в лелійні долоні,
 Коли зробивши сніжні шовкоткані,
 Довкола кедру снувалась бжолою,
 Усе трудяща в безлюднім вигоні.
 Глянь! і той пояс, блискучий дугою,
 Ткала що-вечір, то сонішним ранком —
 І так злотистим волоссем-серпанком
 Зір прислоняла, що зрів я на неї
 Мов би на рожі крізь сонце і сльози.
 То було сонце хатини моєї!
 Вона, мов ангел-хранитель в день грози
 І немовлятко в колисці горнула
 І бігла, де лиш риданне зачула;
 І всі удари в батьків — орюмала,
 Всі сльози наші — на коси узяла.
 Десять днів-ночий пройшло так помалу,
 Що смерть могла вже до зізд відлетіти.
 Вже других десять у вічність запало —
 І всім нам стала надія зоріти...
 Втихло по дітях велике риданне,
 Тридцять ми налічили світання.
 Вкінці я памяти збувся в знесилю
 І в ніч поклавшись заснув я на хвилю.
 У сні, сповиті в імлістій заслоні,
 В наметі вдрів я усопші дві доні.
 Прийшли, за руки узялися обі
 І привітавши мене миром в гробі,
 Пішли, очима сумними світючі
 Вітати дітя, в наметі дрімучі.
 Йшли тихо, звільна, схилилися низко
 В мамине ложе, в дитячу колиску;
 Потім, на мою найменшу дівчину
 Обі долоню поставили синю!
 І серед крику на вмерлих і клятви
 Буджусь і вличу: Гатфе! моя Гатфе!

Прийшла, як пташка, тихо по коверці
 І обіймила мене раменами;
 І я побачив, що Гатфе між нами,
 Чуючи серце, як б'ється на серці.
 Та грім вже завтра прийшов загреміти —
 Доня!!! — Навіщо даремне жаліти?
 І сю дитину чума мені взяла!
 Мені і ся на руках умирала!
 Тямлю одну найстрашнішу хвилину —
 Як болі муки завдали завзяту,
 Залебеділа: ратуї мене, тату!
 Усточка мала, як рожа, червоні,
 Що розцвітає у сонішну днину.
 І так умерла, що смерть тої доні
 Пошматувала ще серце роздерте —
 А гарна стала, мов ангел, — по смерті!
 Знов надо мною прийшла небораком
 Сторожа плакати, віднять в мене тіло.
 І неоглядні закинули гаком —
 Гак пав на грудь їй тверду, круглу, білу...
 І тут — бодай-же, як я, не померли! —
 Тут на очах моїх Гатфе роздерли. —
 Сам Бог їм сього во вік не забуде!
 Заніс я, й Гатфи нема — і не буде!..

Мати на грудях долоні зложила
 І непорушно три дні так сиділа
 В кутку намету, пожовкла, мов глинна.
 Змарніла й зблідла маленька дитина,
 Бо в грудях маминих корму не стало;
 Що дня в колисці так ревне ридало.
 Пустиня — дітей ти не маєш в могилі!
 Золотом сяє тобі у сій хвилі?
 Може здається весела і ясна?
 Для мене пеклом пустеля нещасна!
 Отсिम роздоллем повз піскові куни
 Тягнуно сині дітей моїх трупи.
 А там на згірю, де море гуляє,
 Шумить для тебе — мені завиває;
 А коли беріг без гніву полоче,
 Для мене плаче — тобі лиш журкоче.
 Коли смеркала вечірня година,

Що днини чув я пісні мюзина:
 Тронутий наче моєю судьбою,
 Став він молитись сумною мольбою.
 Кликав зі свого піскового стога
 Батькові мертвих — про величність Бога.
 О! коль-же славен во вишніх ти, Алло!
 Свят землетрясем, що гори зрівнало,
 Шумом пожежи, що в прах обертає
 Гóроди, мором, що діти вбиває
 І не ляшає невісті отроків.
 О! Акбар Аллах! Бог велий пророків!

Все, що лиш мало подобу людини.
 Минало жінку й мене з тої днини.
 Шатра́ полотна — їх донечки прями —
 Вже на росі почорніли, поваяли,
 Вітер подер їх — скидались напняті
 На порохнаві трумни, пів-розтяті.
 Чума пятно се на них положила —
 І горобців сих велика та сила,
 Що все зліталась на сонця світанню,
 Аби поживу дістати тут ранню,
 Відколи мерти стали в мене діти,
 По жир не хтіли під намет легіти.
 Чи полотно їх лякало подерте
 Мого намету? чи вид мій зболілий?
 Веселі зграї туди не легіли —
 Взрівши те, став я сумний аж до смерти.

В п'ять днів по Гатфе — о! Боже! — на горі
 З вечера стало пінитися море
 І сонце світло сховало понуре,
 А хмари вкрили небесні лазури.
 Ніч, — не забуду я сього до скону, —
 Громами ясність кидала червону.
 Нині ще чую і бачу в уяві,
 Як дощ шатерце січе і полоче,
 Як воно стогне і глухо скрипоче,
 Як колихаєсь ціле у темряві
 І червоніє пурпурою грому,
 Мов гріб горючий десь в пеклі самому.
 Мені здавалось за грохотом тучі,

Що за наметом почув я стогнучі
 Всі мої діти так жалібно, глухо.
 І напружав я зір, серце і ухо,
 Роздумуючи у сі страшні хвили,
 Як моїм дітям в сю ніч у могилі?

Нараз... Чому се та смерть так зрадливо
 Ввійшла мов злодій, в намет, під вітрила?
 Громом по гromі як буря греміла,
 Дитя в колисці зридало жахливо —
 Мусів вражати той плач, як тревога —
 Бо в мить — і мати — і я — скільки мога
 Кинулись скоро, де бідне лежало —
 А хоч дитятко тихенько стогнало:
 Той стон вістун то вже був для нас смерти!
 Жалісний був він, такий був роздертий,
 Такий розумний, такий вже проклятий,
 Що бідна мати й я, острахом знятий,
 Бігли ми громом немовби діткнені,
 Вже без надії! без тями! шалені!

Ми прочували не даром жалобу!
 Як всі умерло з чуми, — на дні гробу
 Тепер з ріднею лежить безталанне
 То найлюбіше моє!.. і останне!!!
 Чума узяла його з тої хати
 І вже не верне! не буде зростати!
 Його мій дім не побачить ніколи! —
 І вже не верне до мене! — о доле!!!

Друга ніч була ясна зіроньками.
 З матір'ю був я в шатрі — перед нами
 На лаві наша померша, єдина,
 Страшна нерухомістю смерти дитина.
 Я, дивлючись на те мертве дитятко,
 Одно бажання снував, одну гадку:
 Як би хоч так нам остала дитина —
 Спала-б зі серця жалю половина.
 Сього — уже гробарі не зарили,
 Тай не носив я до Шеха могили,
 Де довелося усіх поховати:
 Але його занесла — сама мати.

З жінкою в двох у шатрі ми остали. —
 Замість злучити нас — трудно збагнути! —
 Біль, — як удари лоно поорали,
 В серця всотав нам їдкої отрути.
 Тепер сцілить їх хіба воля Божа.
 То вже не сум, а ненависть ворожа
 Станула чорна, велика між нами.
 І ми самотні з своїми думками
 Жили, до себе не кажучи й слова —
 Бо і яка-ж то була-б ся розмова
 В пустім наметі між мною й жоною,
 Поміж батьками, що втратили діти?..
 Сонце сходило у спеку кервою
 Тай потопало там, де нині світе,
 Таке криваве, як луно пожару. —
 День в день так було насеред пустару.
 Не ворухнувся намет серед тиші.
 В місячнім сяйві шурхотіли миші,
 А більш' ні стону в наметі, ні згуку.
 І так днів сорок, прожили ми муку.
 Прибув нарешті лікар кварантанни,
 Глянув у наше лице окаянно
 І я побачив, як він дивувався;
 Я, сивий голуб, до низу подався,
 З безсню й скорботи дружина єдина
 Була як бурштин, як жовтая глина;
 На скраниях сиве волосся, як завій,
 Вид у румянець сповився іржавий,
 В очах горіли такі блискавиці,
 Як в тих, що вийдуть на сонце з темниці.
 Лікар нам вдарив в сугасти і груди,
 Де пошесть струпи заогнює перші —
 Я був здоровий. — Чи ввірите, люде?
 Я цілував усі діти померші
 Й вийшов здоровий й хто зна', коли згину!
 Жінка прощала дітей половину —
 Вдарившись в груди схитнулась, збіліла,
 Впала зі стоном — на смерть занімала.
 А я — взяв трупа невісти на руки,
 Заніс у намет і кинувши тіло
 Упав при ньому, аж серце зомліло...
 І знов очунав — на сорок днів муки...

Вже перед смертю призналася мати,
Що з гробу свого дитятка-сирітки
Що-небудь хтіла на спомин узяти
І забажала могильної квітки
Або волосся у яєних обручках;
Глянь! образок той, що мало у ручках,
І те волосся, святе мені нині,
В могилці звяте з головки дитині —
Бо бідна мати найшла стільки сили,
В ніч відкопати дитину з могили,
Усі сказати важкі йому жалі,
Уст поцілунком примкнути коралі
І знов зложити в нутро домовини —
Отсі гостинці зі Шієха країни,
Той поцілунок оден на прощання
Матір і жінку вбив смутного раня.
Шехові ще раз привіс я у жертву
Матір померших, жену мою мертву.
І знов вернувся я до тієї нори,
Сховатись в тіні, як чорні потвори.
Ні сонця очі на небесній дали,
Ні мене люде в степу не видали.
Був я, неначе старці здитинілі —
В пам'яті бачив, немов в божевіллі,
Лишень ті сині і скривлені лица,
Що мені взяла чума-моровиця.
І в темну нічку і в сонішну днину
Тут приходили до мене в гостину;
Здумані вів я тоді розговори,
Якими мовив гурток мій із нори;
І часто чую дивною судьбою:
Знайомий голос гуторить зі мною.
З дум одержимих мене лиш будили
В ночі гієни, що жалісно вили
Там над трумнами... і слухав я з жахом
Плачів гієни над труциним шляхом.
Я став як вуж, що у студінь застине.
Минали тижні, за днинами днини
Одноманітні, без снів і терпіння...
Твердий, студений я був, як з каміння.
І раз — о! Божа то ласка й опіка!
Дивлюсь, хтось тихо заглянув, як злуда —

Ах! — не було се лице чоловіка,
 Голова була старого верблюда.
 Глянув — так жалко, такими очами,
 Що я заплакав рясними сльозами.
 Так пережив я печальні всі доби;
 За хвилю кину те місце жалоби.
 Гірка то воля і хвиля відлету!
 Я до темряви привик вже намету;
 З чуттем печалі і смутку і грози
 Рватиму чорні стовпи й поворози,
 Які... (о! Боже! зглянься надо мию!..)
 Тут затикав я з дітьми і жоною.
 О, поможи їх хоч ти мені рвати
 А полотняні стіни тої хати
 Може ще більше розкажуть печалі,
 Може розкажуть всі муки, всі жалі...
 Свідками-ж були тих мук — стільки рази!
 Глянь, доторкнися! не бійся прокази,
 Не бійся смерти, що цяточку синю...
 Ти-ж не мій прецінь, ти не син мій, сину.
 Та ні — втікай! полотно се подерте,
 Намет сей мусить чужих лиш лякати.
 Смерть від прокази? лють сліпа в тій смерті!
 Зразу не станеш рідні пізнавати,
 Огонь по тому палить ціле тіло...
 Мені так вісім конало, синіло!
 І дивлячись так на кожну дитину,
 Дев'яťдесяту счислив я тут днину.
 Нині — верблюдів дев'ять подорожніх,
 Глянь, вісім в'юків нестиме порожніх,
 І не остало нічого — крім Бога;
 І там мій цвинтарь, — а туди дорога.

Е

23.929

„В СЪВІЧАДІ ПЛЕСА“

ПОЕЗІЇ

Сидора Твердохліба

Брош. прим. — 1 кор. (40 коп.), в оправі 1 кор. 60 сот. (60 коп.)
в книгарні ім. Шевченка, Львів, Ринок, 10.

ЦІНА 20 КОП.